

KAZALARIN MİLLİ EKONOMİYE TESİRİ

Mustafa ÇAKIR *)

ÖZET :

Türkiyede vuku btılan iş kazaları, yangın, trafik kaza,arı ve önlenmesi mümkün bilûmum hadiseler ile ilk yardım yapılamadığından mütevellit, can ve mal kaybımız, ileri meimleketlere göre en az 10 mislidir.

Mevzuat hükümlerinin tatbiki, murakabenin tesirli ve gereği şekilde ilgi görmesi halinde; canlı misâlleri ile arz edildiği gibi, zuhuru melhuz her türlü »müessif hadiselerin asgari hadlere düşeceği şüphesizdir.

ABSTRACT :

Accidentloss es in life and malcrial due to fire, word and traffic accidents and due to lack of immediate firstaid treatments are at least 10 times greater in Turkey than in other advanced countries.

It is suggested that it will be possible to reduce the accident rates to a bare minimum by effectiv application and control of the existing regulations. This is demonstrated by actual examples.

Çalışma Bakanlığı, İşçi Sağlığı Genel Müdürlüğü'nün, "Uç yıllık işçi sağlığı ve iş güvenliği faaliyetlerini geliştirme plânından" (1965) anlaşıldığına göre :

"...Memleketimizde, sanayi ve hizmetlerde çalışan nüfus miktarı 2.750.000'dir. Bunlardan 1959 - 1963 döneminde işçi sigortalarına tâbi yıllık ortalama işçi sayısı 607.000 kişidir."

"...Beş yıl içinde (1959 - 1963) İşçi Sigortalı Kurumu tarafından iş kazası ve meslek hastalığı tedavi ve tazminat gideri olarak (Direkt giderler) 243.400.000,— TL. ödenmiştir.

İş kazası ve meslek hastalığı sonucu meydana gelen işgücü kayıpları, kazalı işçi ailelerinin ekonomik kayıpları, kaza anındaki alet ve malzeme hasar, kaza sebebiyle istihsalde duraklama ve sair yan etkilerde millî ekonomide görülen, milletlerarası normlara göre en az direkt masrafların 4. misli kabul edildiği takdirde, 1959-1963 dönemi için takriben 1.000.000.000,— TL. sı olarak hesap edilebilir. İşçilerde can kaybı ve yaralanma olmaksızın yalnız maddi hasarla sonuçlanan iş kazaları için direkt masrafların 10 misli bir zararın millî ekonomiye aksettği kabul edilirse, toplam olarak iş kazalarından meydana gelen zarann yaklaşık olarak 2,5 Milyar TL. sına ulaşacağı tahmin edilebilir.

*) Maden Müh.;
Erdemir Teknik Emniyet Şefi

"... 1964 Yılında sanayide ve hizmetlerde çalışan nüfus sayısı 2.750.000 kişi olduğu halde, bu sayıların 1967'de 4.290.000 ve 1977'de, 8 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir.

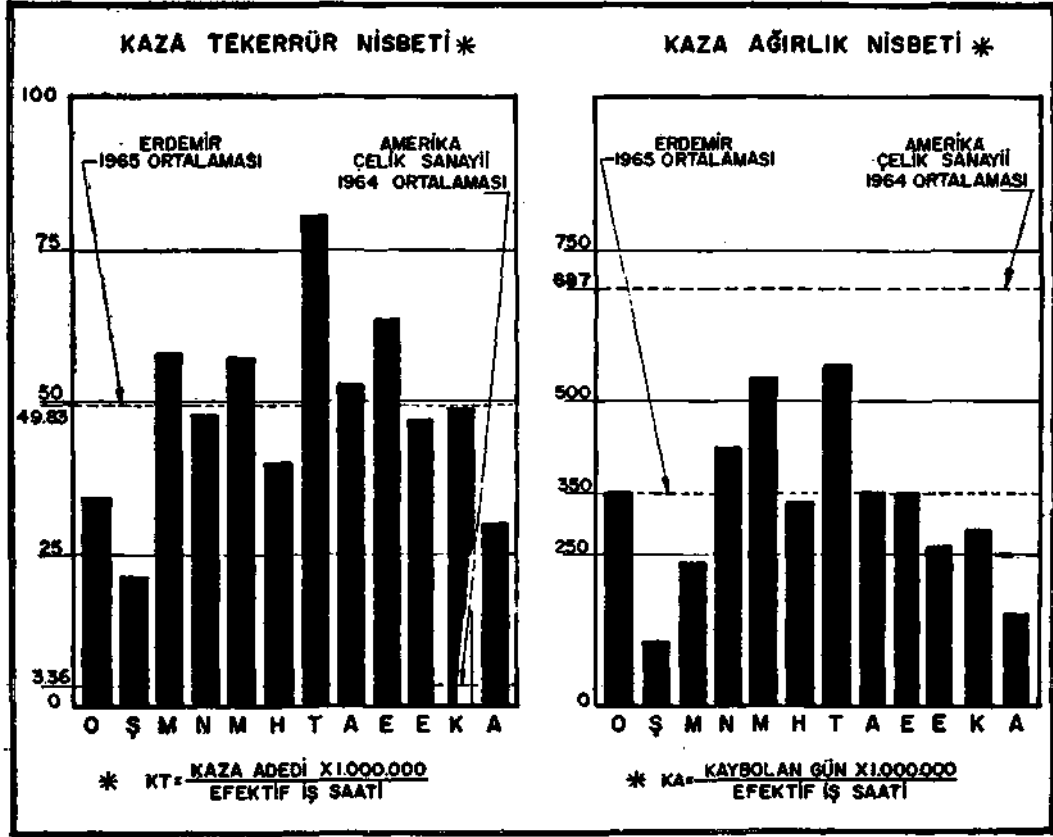
Bu duruma nazaran, iş kazaları ve meslek hastalıkları şimdiki seyiri takip ettiği takdirde, kayıpların milyarlarca balığ olacağı, iktisadî ve sosyal kalkınmayı ne kadar güçleştireceği tasavvur edilebilir.

Aslında modern işletmecilikte kazalardan korunmanın, iş veren için yüksek sigorta primi ve kaza tazminatları ödemeye nazaran daha kârlı bir iş olduğu kabul edilmiştir. İş yerinde sağlık ve güvenMk tedbirlerinin, tam olarak alınması ve uygulanmasının, işçi morali ve verimi üzerinde çok olumlu etkiler yaptığı bilinen bir keyfiyettir.

Nitekim; ileri düşünceli işletmecilerim, iş yerlerinde koruyucu tedbirler için yapılan masrafları faydalı iber yatırım telâkki ettikleri görülmektedir..."

Buna, canlı bir misal olarak, Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları (Erdemir) gösterilebilir.

Grafik, Erdemir'in 1965 senesi kaza ağırlık nisbeti ile kaza tekerrür nisbetini göstermekte ve 1964 senesi, Amerika Çelik Sanayi'i ile bir mukayese yapma imkânını vermektedir.

Amerika Çelik Sanayi'inin, 1926-1964 senelerine ait kaza istatistiklerinden alınan bilgiye göre; kaza ağırlık nisbeti, 1926 senesinde 2970, kaza tekerrür nisbeti 32,00 ile başlamış ve 1954 senesine kadar kaza ağırlık nisbeti 2970-1000, kaza tekerrür nisbeti 32-10 1954-1964 senelerinde ise, kaza ağırlık nisbeti 1000-64, kaza tekerrür nisbeti 10-3,14 arasında değişimler kaydetmiştir.

Amerika Çelik Sanayi'inin, 1964 senesi kaza ağırlık nisbeti, grafikte görüldüğü üzere, 687, kaza tekerrür nisbeti ile 3,36.

Erdemir'de ise, kaza ağırlık nisbeti 350, kaza tekerrür nisbeti 49,83.

Hayati önemi haiz olan kaza ağırlık nisbetimiz % 49,06 yi, kaza tekerrür nisbeti ise, % 94 fenadır.

Bu durum, hafif yaralanmaların fazla,

ağır yaralanmaların ise, olmadığını göstermektedir. Neticesi şayanı tercih ve memnuniyet vericidir. Ancak, Standarda göre; emniyetsiz bir hareket, ciddi bir kaza vuku bulmadan önce, umumiyetle 330 defa tekerrür eder. 29 defa hafif, bir defa ciddi şekilde yararlanma vukubulur. Bu rakamlar ortalama olmakla beraber, ilk harekette de hafif veya ağır bir yaralanma beklenebilir.

Yaralanmayı intaç etmeyen bir hadise, veya hafif yaralanma emniyet için önemlidir.

Kaza tekerrürüne tesir eden faktörler:

1 — 1965 Senesinde 2865 iş günü kaybını intaç eden 398 yaralanmada, 1-5 gün arasında istirahat alanların sayısı 249 dur. % 63'ü teşkil eden bu tip basit kazaların (yatmayı ve oturmayı icabettirmeyen) Amerika'da ilk tedavisini müteakip, ekseriyetle işe döndüğü, yetkililer tarafından ibyan edilmiştir.

2 — Eğitim:

"ilk önce emniyet" prensibi, eğitim mevzu'unda da "ilk önce eğitim" olarak kabul edilmelidir.

Eğitim olmayan yerde, randıman ve iş emniyetinden arzu edilen semerenin beklene-meyeceği tabiidir.

Erdemir, Eğitim'in önemine inanmış ve ciddi olarak bu mevzu'u ele alınmıştır.

işin bilerek yapılması, kaza ihtimallerini müşahede ve idrak kabiliyetinin artırılması, iş ve emniyet'e tesir edecek ana faktörlerdir.

3 — Kalifiye mevzu'u:

Çelik Sauayı'mızda, yeteri kadar kalifiye eleman'm bulunmaması, eğitim mevzu'-unu zorlamış, yetersizliğin ancak bu sistemle kapatılabileceği kanaati hasıl olmuştur.

4 — Koruyucu malzemeler:

Memleketimiz'de, koruyucu malzemenin standardize edilememiş olması.

Bu mevzu'dk hakeza, iş Emniyeti yönünden dikkati çekmiş ve iş'in başlangıcında, koruyucu malzeme- ve prosedürü hazırlanarak, iş yerlerinin hususiyetlerine göre, koruyucu malzemelerin, mümkün olduğu nisbette özel imalâtla telâfisi cihetine gidilmiştir.

5 — Uydurma kazalar:

İsbati mümkün olmayan, ancak; ihbar neticesi anlaşılabilen kazalardır. (Vakidir.)

Tekerrür nisbetine tesir eden bu faktörler, genel olarak memleketimizde daha fazlası ile bahis konusudur.

Erdemir, bu faktörlerin üzerinde hassasiyetle durmaktadır.

Nitekim; 1965 senesinde 49,83 olan kaza tekerrür nisbeti, 1966 senesi 3 ay içinde 29,49-21,35 arasında düşmüştür.

Çalışma Bakanlığı işçi Sağlığı Genel Müdürlüğü'nün, "işçi sağlığı ve iş güvenliği faaliyetlerini geliştirme planı"ndan alınan ve yukarıda paragraflarda arz edilen rakamlar muvacesinde;

Türkiye'de, Sosyal Sigortaya tabi 607.000 kişiye, kaza ve meslek hastalığı yönünden yapılan direkt ve endirekt masraflar, senelik olarak 200.000.000.— TL.dır.

607.000 kişiye nazaran 200.000.000.— TL. ödenirse,

3.138 kişiye (Erdemir) 1.033.937,39 TL. ödenmesi icabeder.

Sosyal Sigortalar Kurumu Zonguldak Şubesinde aldığımız bilgiye göre ;

iş kazalarından mütevellit 1965 senesi içinde 35.737,77 TL. ödenmiştir. Endirekt masraflar olarak 4 kat'mı aldığımızda 143.095,08 TL. tutmaktadır. Bu şekilde: 1.033.937,39-143.095,08=890.842,31 TL. memleketimiz için tasarruf sağlamıştır.

1.033.937,39-143.095,08-890.842,31 TL. memleketimiz için tasarruf sağlamıştır.

1965 senesine ait Erdemir Teknik Emniyet Bütçesi; Trafik, Kurtarma, itfaiye Personeli, giyim eşyaları ve gereçleri dahil, 556.036.— TL. dir.

Memleketimiz için sağlanan bu tasarruftan, Teknik Emniyet Bütçe tutarını çıkardığımız zaman, 890.842,31-556.036=334.806,31 TL. safi kâr görülmektedir.

Bu tasarruf ve safi kâr nisbetleri, yalnız iş kazalarının düşürülmesi neticesi elde edilmiştir.

Halbuki; zuhuru melhuz bir çok iş kazaları, trafik kazaları, yangınlar önlenmiş ve vuku bulan hadise ve yangınlara zamanında yapılan müdahale, can ve millî servetlerin kurtarılmasına saik olmuştur.

Hakeza; Ereğli'de vuku bulan 4 mühim yangın ile, Alaplı'da vuku bulan mühim bir yangın için, ilgili mercilere yardım talep edilmiş, yardımlarımız millî servetlerin kurtarılmasında önemli rol oynamıştır.

Ayrıca; iş kazaları ile meslek hastalıkları sigorta prim tarifesine göre, V. tehlike sınıfına dahil bulunan Erdemir'in, bu sınıfın alt derecesine girdiği, Sosyal Sigortalar Kurumunca tesbit edilmiş ve Ocak 1966 tarihinden itibaren. Prim nisbeti % 2,5'den, % 2,3 asgari hadde indirilmiştir.

Bu suretle'de, Erdemir'in ayda ödemekle mükellef olduğu prim tutarından, ayda vatosati olarak net 9.000.— TL. tasarruf sağlanmış ve böylece, yukarıda arz ve izahına çalışıldığı tarzda, işçi sağlığı ve iş güvenliği mevzularında yapılan masrafların her safhası ile faydalı olduğu tevsik edilmiştir.